

SWEDISH
ENVIRONMENTAL
PROTECTION
AGENCY

SKRIVELSE
2026-04-16

Ärendenummer:
NV-25-034007

Konsekvensutredning av förslag till nationellt fridlysta arter

Naturvårdsverkets slutredovisning av regeringsuppdrag
att se över vilka arter som bör vara nationellt fridlysta.

Innehåll

SAMMANFATTNING	3
1. INLEDNING	4
2. KONSEKVENsutREDNING	6
2.1 Utgångspunkter	6
2.2 Problembeskrivning och eftersträvat förändring	6
2.3 Konsekvenser om ingen åtgärd vidtas	8
2.4 Alternativa lösningar	9
2.5 Motiv för föreslagna arter	13
2.6 Förslagets konsekvenser	16
2.7 Proportionalitetsbedömning	22
2.8 Ikraftträdande och informationsinsatser	22
2.9 Beskrivning av hur och när konsekvenser kan utvärderas	22
2.10 Bedömning av överensstämmelse med EU-rätten	23

Sammanfattning

Skrivelsen är en konsekvensutredning av Naturvårdsverkets förslag till nationellt fridlysta arter med utgångspunkt från regeringens kriterier. Den tar även sin utgångspunkt i det nya regelverk som regeringen haft på remiss och som ännu inte är beslutat. Regelverket slutliga utformning påverkar vilka konsekvenser den föreslagna listan kan få.

Utgångspunkten för analysen har varit nuvarande lista över nationellt fridlysta arter med dagens regelverk jämfört med den av Naturvårdsverket föreslagna listan med det av regeringen föreslagna nya regelverket.

Jordbruksverket, Skogsstyrelsen och Havs- och vattenmyndigheten har fått möjlighet att lämna synpunkter på en icke slutlig version av analysen. Synpunkterna från de två förstnämnda myndigheterna har arbetats in, medan Havs- och vattenmyndigheten avstod från att lämna synpunkter.

Det har funnits ett behov av att uppdatera listan över nationellt fridlysta arter utifrån förändrad vetenskaplig kunskap och förändringar i arters bevarandestatus. Ändrad praxis har också inneburit ett behov av justering i listan. Regeringens syfte med uppdateringen har varit att skydda arter med ett tydligt skyddsbehov som bäst tillgodoses genom fridlysning samt att detta baseras på bästa tillgängliga och mest aktuella kunskap.

Naturvårdsverket har beskrivit ett antal alternativa lösningar till att uppdatera listan över nationellt fridlysta arter. Exempel på sådana alternativa lösningar är kommunikationsinsatser eller områdesskydd och vi har beskrivit för- och nackdelar med dessa. Dessutom har vi beskrivit alternativa sätt att tolka regeringens kriterier.

Naturvårdsverket har motiverat förslaget till lista på artgruppnivå enligt överenskommelse med Regeringskansliet. Dock har några kända arter lyfts fram och motiverats som exempel.

Slutligen har vi beskrivit de konsekvenser vi kunnat bedöma utan att ha haft möjlighet att analysera den nya listans konsekvenser i detalj jämfört med dagens bilaga 2 i artskyddsförordningen. Konsekvenser har beskrivits för myndigheter, olika slags verksamhetsutövare samt för allmänheten och miljön.

1. Inledning

Skrivelsen är en konsekvensutredning av Naturvårdsverkets förslag till nationellt fridlysta arter. Framtagandet av förslaget och konsekvensbeskrivningen har genomförts med utgångspunkt i förordningen (2024:183) om konsekvensutredningar. Alternativet som vi jämför med i denna konsekvensutredning, det så kallade nollalternativet, är dagens situation, dvs dagens bilaga 2 till artskyddsförordningen, med de arter som idag är nationellt fridlysta och det regelverk som idag gäller för skydd av dessa arter genom bestämmelserna i 6, 8 och 9 §§ artskyddsförordningen. Den av Naturvårdsverket föreslagna nya listan bedöms tillsammans med det av regeringen föreslagna nya regelverket för nationellt fridlysta arter¹

Naturvårdsverket har motiverat urvalet av arter och beskrivit konsekvenserna per grupper av arter, inte för varje enskild art. Detta enligt överenskommelse med Regeringskansliet. Dock har vi beskrivit motiven för ett förslag till fridlyst art av särskilt intresse per kategori.

Vi har inte haft möjlighet att analysera skillnaden mellan nuvarande bilaga 2 och vår föreslagna lista i mer detalj. Till exempel om det blir fler eller färre lokaler där fridlysta arter finns. Därför har vi inte kunnat redovisa samtliga konsekvenser i detalj.

Enligt uppdraget ska Skogsstyrelsen, Jordbruksverket och Havs- och vattenmyndigheten ges möjlighet att lämna synpunkter under uppdragets genomförande. De har tidigare lämnat synpunkter till delredovisningen, kompletteringen med konsekvensanalysen och slutredovisningens innehåll. Synpunkter från Jordbruksverket och Skogsstyrelsen har arbetats in, medan Havs- och vattenmyndigheten avstod från att lämna synpunkter.

De ändringar som skett sedan konsekvensanalysen redovisades i januari 2026 har förutom små rättelser och förtydliganden följande ändrats:

- Tillägg om förväxlingsarter.
- Justering om åtgärdsprogramms effekt och nytta.
- Förtydligande särskilda skötselmedel kan vara till nytta för hävdgynnade arter.
- I stycket om områdesskydd har kravet på frivillighet flyttas upp och risken att arter försvinner tonats ned.
- Tillägg under rödlistade CITES-arter och knärot att lämpligt att hela familjen orkidéer fortsatt är fridlyst, vilket är etablerat och till gagn för tillsynsmyndigheterna.

¹¹ Klimat- och näringslivsdepartementet, 2025. Skyddet genom nationell fridlysning anpassas till arternas skyddsbehov och andra angelägna intressen. Juli 2025. KN2025/01529.

- Tillägg under konsekvenser för enskilda om vår bedömning om behovet av förväxlingsarter.
- Under konsekvenser för miljön är tillagt en text om problematiken med belägg.
- I sista stycket om EU-rätten har det lagts till om hantering av bilaga 2 och 5-arter i art- och habitatdirektivet.

2. Konsekvensutredning

2.1 Utgångspunkter

Konsekvensutredningen har utförts med utgångspunkt i förordningen (2024:183) om konsekvensutredningar. Bedömda konsekvenser redovisas i kvalitativa termer.

2.1.1 Avgränsning

Denna konsekvensutredning är en del av Naturvårdsverkets regeringsuppdrag att göra en översyn av nationellt fridlysta arter. Naturvårdsverket delredovisade den 21 november 2025 uppdraget genom att föreslå vilka arter som bör vara fridlysta utifrån de av regeringen angivna kriterierna.² Naturvårdsverkets uppdrag utgår från ett förslag till nya bestämmelser för vilka typer av arter som kan fridlysas och vilket skydd som fridlysningen medför i förhållande till olika åtgärder.³ Konsekvensbeskrivningen omfattar enbart konsekvenserna av Naturvårdsverkets uppdragsredovisning – dvs. konsekvenserna av vilka arter som föreslås omfattas av olika delar av det nya regelverket. Detta innebär att konsekvenser av själva ändringarna av de nationella fridlysningsbestämmelserna inte tas upp i denna konsekvensbeskrivning.

Exempel på denna avgränsning av konsekvensbeskrivningen är att följande tänkbara konsekvenser inte behandlats här:

- Konsekvenser av regeringens kriterier med tillhörande undantag, utöver konsekvenserna utifrån vilka arter som föreslås omfattas.
- Konsekvenser för den nationella rödlistans status av att det nya regelverket får en tydlig koppling till rödlistan.

2.2 Problembeskrivning och eftersträvad förändring

2.2.1 Problembeskrivning

Fridlysningsbestämmelserna i artskyddsförordningen (2007:845) är av central betydelse för att bevara hotade växt-och djurarter. Bestämmelserna utgör till stor del ett genomförande av EU:s regelverk om artskydd i art-och habitatdirektivet

² Naturvårdsverket, 2025. Delredovisning av förslag till nationellt fridlysta arter. Skrivelse. 2025-11-21. Ärendenummer NV-25-034007

³ Klimat- och näringslivsdepartementet, 2025. Skyddet genom nationell fridlysning anpassas till arternas skyddsbehov och andra angelägna intressen. Juli 2025. KN2025/01529.

respektive fågeldirektivet. Utöver genomförandet av EU:s regelverk finns det arter som är fridlysta på grund av nationella bedömningar.

Det problem som avses lösas genom fridlysning framgår bl a i 8 kap 1–2 §§ miljöbalken. Fridlysning är en viktig åtgärd för att uppnå det 16:e miljökvalitetsmålet Ett rikt växt- och djurliv. Dessutom finns ett stort behov av uppdatering av bilaga 2.

- A. Hindra att arter försvinner från Sveriges flora och fauna
- B. Hindra att arters förekomster plundras
- C. Uppfylla Sveriges internationella åtaganden
- D. Bidra till att uppnå miljökvalitetsmålet om ett rikt växt- och djurliv
- E. Hålla listan över nationellt fridlysta arter uppdaterad enligt arters skyddsbehov och aktuella namn
- F. Hålla artlistan uppdaterad så den passar till regelverket och dess praxis

A: Problemet att många arter riskerar att försvinna och vilka arter som har en sådan risk utreds genom SLU:s så kallade rödlista som uppdateras var 5:e år. Det största hotet mot arter är kopplat till pågående markanvändning såsom skogs- och jordbruk.

B: Människor kan av ekonomiska skäl plocka bort större mängder av en art för t ex försäljning vilket kan göra att arten minskar eller försvinner lokalt.

C: De arter som skyddas enligt EU:s naturvårdsdirektiv listas redan i bilaga 1 till artskyddsförordningen. Vissa arter som listas i internationella konventioner kan dock behöva skyddas nationellt.

D: Enligt riksdagens definition av miljökvalitetsmålet Ett rikt växt- och djurliv ska arter kunna fortleva i långsiktigt livskraftiga bestånd med tillräcklig genetisk variation. Målet bedöms inte nås utan utvecklingen i miljön är negativ. Ytterligare insatser behövs.⁴

E: Rödlistan uppdateras var 5:e år och visar enskilda arters utdöenderisk. Dessutom sker regelbundna uppdateringar av arters namn utifrån senaste kunskap om släktskap med mera. Naturvårdsverket och SLU har skickat in förslag på ändringar av bilaga 2 under åren. Bilagan har inte justerats sedan 2009.

F: Praxis har ändrats, särskilt under de senaste tio åren vilket har inneburit ett annat skydd än det som fanns när bilaga 2 tidigare togs fram. Om ett helt nytt regelverk beslutas för de nationellt fridlysta arterna finns ett behov av att anpassa listan efter det skydd arterna då får.

⁴ <https://www.sverigesmiljomal.se/miljomalen/ett-rikt-vaxt--och-djurliv/>

2.2.2 Eftersträvad förändring

Regeringen har gett Naturvårdsverket i uppdrag att föreslå en lista på arter som bör vara nationellt fridlysta. Naturvårdsverkets förslag följer kriterier i enlighet med regeringens tidigare remitterade förslag på nytt regelverk för fridlysning.⁵ Regeringen har angett att det övergripande syftet med det föreslagna nya regelverket är att "den nationella fridlysningen ska kunna anpassas utifrån djur- och växtarternas skyddsbehov och att hänsyn ska kunna tas även till andra angelägna intressen, så att ett effektivt nationellt skydd av hotade arter kan säkerställas samtidigt som inskränkningar i pågående markanvändning såsom jord- och skogsbruk samt begränsningar av möjligheterna att ändra markanvändningen ska vara proportionerliga. Förslagen i promemorian syftar därutöver till att öka förutsebarheten."⁶

Naturvårdsverkets förslag till nationellt fridlysta arter syftar till att de fridlysta arterna ska ha ett tydligt skyddsbehov som bäst tillgodoses genom fridlysning eller vara arter som Sverige har skyldighet att skydda enligt internationella överenskommelser. Naturvårdsverkets förslag baserar sig på aktuella expertbedömningar av arters hotstatus och skyddsbehov. Sammantaget syftar förslaget till lista på fridlysta arter till att den nationella fridlysningen av arter ska:

- Skydda arter med ett tydligt skyddsbehov som bäst tillgodoses genom fridlysning.
- Baseras på bästa tillgängliga och mest aktuella kunskap.

2.3 Konsekvenser om ingen åtgärd vidtas

Nollalternativet i denna konsekvensutredning är konsekvenserna av att inte förändra listan över nationellt fridlysta arter, dvs dagens bilaga 2 till artskyddsförordningen och det regelverk som idag gäller för skydd av dessa arter genom bestämmelserna i 6, 8 och 9 §§ artskyddsförordningen. Nollalternativet jämförs med konsekvenserna av Naturvårdsverkets förslag till lista över arter som bör fridlysas nationellt inom ramen för det förslag till nytt regelverk som regeringen remitterat under 2025.

Om ingen översyn görs av listan över nationellt fridlysta arter kommer listan fortsatt vara inaktuell utifrån nationella behov av fridlysningsskydd för arter. Det skulle därmed fortsatt finnas nationellt fridlysta arter som inte längre behöver ett fridlysningsskydd och arter som skulle behöva ett fridlysningsskydd men fortsatt saknar ett sådant. Följden skulle bli att arter som inte behöver fridlysningsskydd längre skulle kunna orsaka onödiga åtgärder och arbete, medan arter som skulle behöva fridlysningsskydd saknar detta och därmed riskerar få en sämre status.

⁵ Regeringen, 2025. Uppdrag till Naturvårdsverket att se över vilka arter som bör vara nationellt fridlysta. Regeringsbeslut 2025-07-24, KN2023/01619 (delvis), KN2023/01753, KN2023/01760 m.fl.

⁶ Klimat- och näringslivsdepartementet, 2025. Skyddet genom nationell fridlysning anpassas till arternas skyddsbehov och andra angelägna intressen. Juli 2025. KN2025/01529. S. 42

2.4 Alternativa lösningar

2.4.1 Andra möjliga tolkningar av kriterierna och förutsättningarna i uppdraget

Arter vars främsta hot inte begränsas effektivt genom fridlysning

Regeringens uppdrag innebär att Naturvårdsverket ska föreslå arter vars hot kan begränsas effektivt genom fridlysning. Naturvårdsverket har därför inte föreslagit arter vars främsta hot utgörs av klimatförändringar, övergödning, försurning, igenväxning eller brist på hävd, då fridlysning inte bedömts kunna begränsa dessa hot. En alternativ tolkning av regeringens uppdrag skulle ha kunnat vara att inte avgränsa bort dessa hot, utan föreslå fridlysning även för arter vars hot är exempelvis klimatförändringar. Tänkbara konsekvenser av en sådan alternativ tolkning skulle vara att listan över föreslagna fridlysta arter skulle bli betydligt längre, samt att det skulle uppstå en stor osäkerhet om fridlysningen verkligen skulle göra avsedd nytta. Denna osäkerhet kring nyttan av fridlysning som effektivt skyddsinstrument för arter kan skada förtroendet för bestämmelsen, och riskerar också att medföra större konsekvenser än nödvändigt för samhället, utan motsvarande nytta.

Särskilt om fridlysning av arter som främst hotas av upphörd hävd

Jordbruksverket har i sitt yttrande till delredovisningen av en ny lista på nationellt fridlysta arter framfört att även arter som förekommer i livsmiljöer skapade av mänsklig skötsel bör kunna fridlysas. Nationell fridlysning av sådana arter skulle innebära att hänsyn bland annat behöver tas vid bete, slätter och andra jordbruksrelaterade åtgärder. I jordbrukslandskapet är det dessutom en relativt liten areal som omfattas av formellt områdesskydd varför artspezifikt skydd via fridlysning i vissa fall kan vara ett bra komplement till ekonomiska och informativa styrmedel. Vid en alternativ tolkning av regeringens uppdrag där även arter, vars främsta hot är igenväxning och brist på hävd, föreslås för fridlysning skulle Jordbruksverkets synpunkt ha tillgodosetts. I uppdraget från regeringen framgår det dock att arter som skyddas på bättre sätt än genom fridlysning inte ska föreslås. Som exempel nämns arter som främst förekommer i biotoper som kräver mänsklig skötsel för att livsmiljön ska bevaras. Naturvårdsverket bedömer att detta inte vore i linje med instruktionerna i regeringsuppdraget och har därför inte föreslagit sådana arter.

Förväxlingsarter

Naturvårdsverket har i nuläget bedömt att ytterligare förväxlingsarter inte behöver föreslås. I förslaget är liksom tidigare samtliga orkidéarter, grod- och kräldjur och lumrar fridlysta. Det hanterar de behov av förväxlingsarter som finns för de ovan nämnda artgrupperna. Naturvårdsverket hade i stället kunnat föreslå att endast vissa av ovan skulle fridlysas, men bedömer att det skulle resultera i en stor risk för förväxlingsproblematik.

Naturvårdsverket hade kunnat föreslå förväxlingsarter för en mängd svåridentifierade arter som nu föreslås bli fridlysta. Naturvårdsverket bedömer att det hade inneburit en tveksam nytta eftersom risken att någon vill samla in exemplar av arter som liknar de som föreslås som fridlysta är mycket liten.

Arter från internationella konventioner som listas i bilaga 5 i art- och habitatdirektivet

Arter som skyddas av internationella konventioner och är listade i art- och habitatdirektivets bilaga 5 har endast föreslagits enligt kriteriet 1.2 om arten är rödlistad och bedöms behöva fridlysningskyddet för att uppnå gynnsam bevarandestatus. Detta eftersom regeringen i sitt uppdrag specificerade att det särskilt skulle motiveras om arter som inte är rödlistade föreslogs under kriteriet 1.2. Naturvårdsverket tolkade detta som att det främst var frågan om arter som är rödlistade som skulle föreslås enligt kriteriet 1.2. Skyddet för arter i art- och habitatdirektivets bilaga 5 innebär dessutom att exemplar kan nyttjas under förutsättningen att arten fortsatt har en gynnsam bevarandestatus. En alternativ tolkning skulle vara att även föreslå konventionsarter som är listade i art- och habitatdirektivets bilaga 5 som inte är rödlistade. till 1.2 Detta skulle ha resulterat i en längre lista över fridlysta arter som inte skulle behöva skyddet i samma utsträckning. Naturvårdsverkets bedömning är att nyttan med fridlysnings i sådant fall skulle kunna ifrågasättas, vilket riskerar bestämmelsens legitimitet.

Arter som sannolikt är utdöda

Ett fåtal arter som förmodas vara nationellt utdöda har föreslagits för fridlysnings. Skälet till detta är bland annat att hotkategorin inte ändras förrän arten varit konstaterat utdöd i landet under ca 50 år. En alternativ tolkning skulle ha kunnat vara att inte föreslå arter som inte återfunnits på ett antal år eller som bedöms vara möjligen eller sannolikt nationellt utdöda. En konsekvens av en sådan alternativ tolkning skulle bland annat vara att dessa arter och deras fyndplatser riskerar att stå helt utan ett skydd ifall arten återupptäcks framöver. Naturvårdsverket har bedömt att det är lämpligast att utgå från bedömningen i rödlistan av en arts eventuella utdöende. Rödlistan är baserad på internationella kriterier och revideras regelbundet.

Orkidéarter som föreslagits på grund av CITES-listning

Samtliga i Sverige förekommande orkidéarter har föreslagits ingå då dessa arter även är upptagna i bilagorna till Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora (CITES). Naturvårdsverket har valt att ta med samtliga orkidéarter, även de som inte redan är medtagna i övriga kriterier. Skälet för detta är att orkidéer är begärliga att gräva upp och plocka för handelsändamål och på grund av sitt estetiska utseende. Genom fridlysnings av samtliga orkidéarter ges även de hotade arterna ett förstärkt skydd. Ett alternativ hade varit att inte föreslå fridlysnings av samtliga orkidéarter, utan bara av de som uppfyller övriga kriterier. Vissa orkidéarter kan anses vara mer oansenliga än andra och därför inte lika begärliga och en alternativ tolkning skulle ha kunnat vara att endast ta med de arter som har ett iögonfallande utseende (utöver de arter som uppfyller övriga

kriterier). Konsekvensen av den alternativa tolkningen skulle vara att vissa orkidéarter som på subjektiva grunder inte anses begärliga skulle sakna det skydd en fridlysning innebär. Förutsättningarna för dessa arters populationer skulle då riskera att försämrats. I förlängningen riskerar detta att leda till att arterna på sikt kan få en försämrad bevarandestatus och hamna i en högre hotkategori. Dessutom skulle det försvåra efterlevnaden om endast vissa orkidéarter var fridlysta och inte alla som idag. Om samtliga orkidéer i Sverige inte var fridlysta skulle behovet av så kallade förväxlingsarter öka för att skydda de kvarvarande fridlysta arterna.

OSPAR- och HELCOM-arter

OSPAR- och HELCOM är två internationella konventioner som handlar om skydd av havsmiljön inklusive vissa havslevande arter. Vissa arter som skyddas enligt konventionerna och som inte är klassade som livskraftiga och för vilka fridlysning bedöms vara ett effektivt skydd, dvs att deras främsta hot inte endast är från fiske, har föreslagits bli fridlysta. En alternativ tolkning skulle kunna vara att inte ta med dessa arter eftersom de är fredade genom fiskelagstiftningen. Konsekvensen skulle i så fall bli att dessa arter står utan skydd från andra allvarliga hot än fiske och riskerar att påverkas negativt och få en försämrad bevarandestatus på sikt.

Arter från konventionerna, som inte redan är fredade genom jakt- eller fiskelagstiftning, har endast föreslagits om hoten mot dem inte enbart utgörs av jakt eller fiske. En alternativ tolkning skulle vara att inte ta med de arter som är fredade genom jakt- eller fiskelagstiftning.

2.4.2 Alternativ till att fridlysa arter

Informationssatsningar

Riktade informationssatsningar till de markägare som har vissa skyddsvärda och hotklassade arter på sin fastighet skulle kunna vara ett alternativ till fridlysning. För att sådana satsningar ska göra nytta behöver myndigheterna avgränsa informationsinsatsen till att endast gälla arter som är lätta att identifiera, alternativt förekommer inom en tydligt avgränsad geografisk plats. Genomförandet av en informationssatsning bedöms vara resurskrävande och behöva genomföras med återkommande intervall. Utöver att innebära ett resurskrävande arbete för berörda myndigheter bedöms förväntad effekt och nytta vara tveksam. Skyddet blir även godtyckligt om det är upp till markägaren att välja att ta hänsyn eller vidta rekommenderade åtgärder för de skyddsvärda arterna.

Insatser inom åtgärdsprogram för hotade arter

En del av de arter som föreslås bli fridlysta har eller har haft riktade nationella åtgärdsprogram. För vissa arter har åtgärderna haft positiva effekter, medan det för andra inledningsvis har gett önskade effekter, men sedan har populationen ändå minskat eller försvunnit av inte alltid kända anledningar. Att ta fram och genomföra fler åtgärdsprogram som ett alternativ till fridlysning skulle för vissa utvalda arter kunna ge positiva effekter motsvarande ett skydd genom fridlysning. Detta är dock en mycket resurskrävande åtgärd och det är inte rimligt eller möjligt att genomföra åtgärdsprogram för alla arter som föreslås bli fridlysta. Många av de

för fridlysning föreslagna arterna skulle stå utan det skydd som fridlysningen innebär.

Genomförandet av åtgärder inom åtgärdsprogram för hotade arter förutsätter intresse och frivillighet från berörda markägare. I likhet med riktade informationssatsningar (beskrivet ovan) bedöms åtgärdsprogram inte kunna ersätta skyddet som en fridlysning innebär.

Riktade medel för skötselåtgärder för vissa arter

Riktade bidrag för att genomföra skötselåtgärder för vissa utvalda arter skulle innebära ett stort och resurskrävande arbete för berörda myndigheter, både för att informera fastighetsägare och för bidragshantering men också för uppföljning. Det riskerar också att bli godtyckligt var och för vilka arter åtgärder genomförs, då det förutsätter intresserade markägare som söker bidragen och som har vilja och möjlighet att göra åtgärder.

Tillfälliga ekonomiska satsningar genom riktade medel till skötselåtgärder för vissa arter bedöms endast ha temporär effekt till skillnad från ett kontinuerligt skydd genom fridlysning.

Riktade medel för skötselåtgärder är dock lämpligt för hävdgynnade arter vars främst hot är brist på skötsel.

Formellt skydd

Möjligheten finns att använda formellt skydd som ett alternativ till fridlysning. Beslut om naturreservat, naturminne, biotopskydd eller djur- och växtskyddsområde samt tecknande av naturvårdsavtal kan skydda förekomster av hotade arter. Formellt skydd ska dock bildas med utgångspunkt i frivillighet, dvs. att markägaren är intresserad av formellt skydd. Listan över föreslagna fridlysta arter omfattar arter som förekommer på tusentals lokaler. Det stora antalet lokaler är i sig en begränsande faktor då bildandet av formellt områdesskydd är en tids- och resurskrävande process. Naturvårdsverket bedömning är att det ur kostnads- och tidsperspektiv vore orimligt att använda områdesskydd för att skydda de föreslagna arternas kända lokaler i stället för att skydda arterna genom fridlysning.

Ytterligare skäl som talar mot nyttjandet av områdesskydd i stället för fridlysning är att det då endast är redan kända lokaler som kan få ett skydd. Om en art upptäcks på nya lokaler har dessa inget skydd, likaså om arten "flyttar" från ett skyddat område. Formellt skydd av enstaka lokaler där de aktuella hotade arterna förekommer riskerar att resultera i ett stort antal små, geografiskt spridda, skyddade områden. Detta är negativt ur bevarandesynpunkt då arternas möjlighet till spridning mellan lokalerna blir begränsad eller upphör. Det är inte heller resurseffektivt för berörda myndigheter, då skydd av en stor mängd relativt små lokaler skulle ta både ekonomiska resurser i form av markersättningsmedel samt arbetstid från myndigheternas arbete med att skydda större, värdefulla naturområden med betydligt bättre förutsättningar för att långsiktigt bevara biologisk mångfald. Det skulle också innebära konsekvenser i form av begränsningar för mark- och sakägare, som inte ger säker nytta för de hotade arterna.

Bildande av djur- och växtskyddsområden och naturminnen är inte ersättningsgrundande men kräver ändå resurser hos berörda myndigheter.

Bildande av ytterligare Natura 2000-områden

Ett alternativ till att fridlysa en art som till exempel flodpärlmussla enligt artskyddsförordningen skulle vara att peka ut fler Natura 2000-områden för arten och på så sätt förbättra skyddet. Naturvårdsverket bedömer dock att det skulle vara en oproportionerligt omfattande åtgärd.

2.5 Motiv för föreslagna arter

Naturvårdsverkets förslag baseras på 2025 års rödlista.⁷

2.5.1 Arter som är akut hotade (CR)

Arter som är akut hotade (CR) har den högsta hotkategorin i rödlistan. Det är steget före att de konstateras utdöda i Sverige. Arterna får det starkaste skyddet enligt regeringens förslag till ändrade regler, vilket är rimligt med tanke på den mycket stora risken för utdöende.

Motiv för att vissa arter föreslås

Ål

Ålen är klassad som akut hotad och vattenkraft utgör ett hot mot arten eftersom ålar dödas i turbiner samt hindras från att utnyttja potentiella habitat uppströms kraftverk. I samband med omprövning eller nyetablering av vattenkraftsverksamhet innebär förslaget att ålen får ett skydd från att dödas eller störas. På grund av ålens hotstatus kommer det föreslagna generella undantaget för pågående markanvändning i 9 b § artskyddsförordningen inte att gälla. Detta innebär att vattenkraftsverksamhet som ska prövas eller omprövas kan behöva artskyddsdispens om ålen påverkas på ett förbjudet sätt av verksamheten. Detta bör aktualiseras även i de omprövningar för den nationella planen för moderna miljövillkor som ska ske enligt 24 kap. 10 § miljöbalken. För att de nya miljövillkoren ska kunna anses moderna behöver man i omprövningen bedöma påverkan på ålen enligt aktuell fridlysningsstatus.

2.5.2 Arter som är starkt hotade (EN)

Arterna som är klassade som starkt hotade har den näst högsta rödlistekategorin, redan här är det därför ofta inte långt till utrotning. Det nya regelverket för fridlysning innebär att arterna får ett mindre starkt skydd mot pågående markanvändning än arter i den högsta rödlistekategorin. Anledningen är att de omfattas av nya undantag för pågående markanvändning. Det ger ändå ett visst skydd mot hotbild från pågående markanvändning och från annan exploatering.

⁷ Sveriges lantbruksuniversitet, Artdatabanken. (2026). Rödlistade arter i Sverige 2025 – med ekologiska variabler (Version 1) [Data set]. Sveriges lantbruksuniversitet.

Motiv för att vissa arter föreslås

Flodpärlmussla

Flodpärlmusslan är redan föremål för utpekande av Natura 2000-områden för att förbättra artens bevarandestatus. De regler som finns idag innebär endast fredning från fiske och möjligheter att föreskriva om förvaltningsåtgärder för att säkra att en gynnsam bevarandestatus uppnås för arten. Fridlysning skulle förtydliga vad som gäller för arten och täcka de "luckor" som finns i lagstiftningen för skydd av arten som gäller förstörelse av livsmiljön och påverkan på vattendrag från till exempel skogsbruk utanför Natura 2000-områden.

2.5.3 Rödlistade CITES-arter

Av de inhemska växtarter som är CITES-listade är 19 även rödlistade. Utöver 16 orkidéarter gäller det växtarterna slättergubbe, gotländsk nunneört och våradonis. Av de 16 orkidéarterna är fyra upptagna på art- och habitatdirektivets bilagor och de omfattas inte av nationella fridlysningsbestämmelser. Samtliga dessa arter är mer eller mindre attraktiva att plocka eller gräva upp och har ett kommersiellt värde, vilket är skälet till att de är CITES-listade. Slättergubbe är även en välkänd medicinalväxt som används i olika kommersiella naturläkemedel. Samtliga arter är idag fridlysta i Sverige. Inom EU implementeras CITES genom rådets förordning (EG) nr 338/97 (CITES-förordningen) som dock i huvudsak endast reglerar handel och inte exempelvis plockning och uppgrävning. En fortsatt nationell fridlysning av de aktuella arterna innebär att CITES-förordningens skydd förstärks på ett lämpligt sätt och därmed förbättras förutsättningarna för de rödlistade orkidéarternas bevarandestatus.

Motiv för att vissa arter föreslås

Knärot

Den idag fridlysta knäroten föreslås förbli fridlyst eftersom den är en CITES-listad orkidé och rödlistad som sårbar (VU). Pågående markanvändning i form av skogsbruk är en allvarlig hotbild. Knäroten kan utifrån kriterierna inte skyddas mot åtgärder som innebär avsevärt försvårande av pågående markanvändning eftersom arten kommer att omfattas av det föreslagna undantaget i 9 b § artskyddsförordningen. Arten kan fortsatt få ett visst skydd från pågående markanvändning. Det är också lämpligt att behålla det skydd för samtliga orkidéarter som finns idag och som är väl etablerat som skydd. Det underlättar också för tillsynsmyndigheter.

2.5.4 CITES-arter som inte är rödlistade

Sammanlagt 28 av de inhemska orkidéarterna som är CITES-listade är inte rödlistade. En av dessa arter finns upptagen på art- och habitatdirektivets bilagor och omfattas inte av den nationella fridlysningen. Behov av fridlysning för de 27 ej rödlistade arterna i samma kategori som de rödlistade finns. Dels av det skäl som nämns ovan, att fridlysningen innebär ett förstärkt skydd av de aktuella arterna för att på längre sikt inte riskera minskade populationer som kan resultera i rödlistning.

Dels för att orkidéarter kan vara svåra att artbestämma, det som i CITES-sammanhang benämns "look alike-problematik" som kan medföra att enskilda och verksamhetsutövare av misstag gräver upp eller plockar fridlysta arter. För de tre övriga CITES-arterna som inte är rödlistade, men varav en är fridlyst idag, bedöms det inte finnas något behov av fridlysning då deras populationer är så pass stora och stabila (se även avsnittet *Arter från internationella konventioner som listas i bilaga 5 i art- och habitatdirektivet*).

Konsekvensen av att differentiera den nationella fridlysningen mellan de rödlistade respektive inte rödlistade orkidéarterna skulle bli ett svagare skydd för 27 orkidéarter, varav många kan anses vara uppseendeväckande vackra eller på annat sätt begärliga. Flera av dessa arter har varit rödlistade men har av olika skäl kunnat avföras från rödlistan. Om den idag gällande fridlysningen har bidragit till denna positiva utveckling är oklart, men kan heller inte uteslutas. Redan idag är orkidéarterna fridlysta enligt två olika kriterier, de nationella samt art- och habitatdirektivet. Att tillföra ytterligare en nationell kategori skulle försvåra hanteringen av förordningen ytterligare för verksamhetsutövare och andra aktörer.

De orkidéer som inte är rödlistade föreslås inte skyddas från pågående markanvändning. Naturvårdsverket bedömer även att det blir lättare att efterleva och bedriva tillsyn om fridlysningen gäller för samtliga orkidéarter.

2.5.5 Arter som listas i Bernkonventionen

Många av Bernkonventionens arter var tidigare nationellt fridlysta, till exempel de grod- och kräldjursarter som inte skyddas enligt EU:s naturvårdsdirektiv. Enligt regeringens kriterier ska samtliga grod- och kräldjursarter fortsatt vara fridlysta.

Motiv för att vissa arter föreslås

Igelkott

Igelkotten är klassad som sårbar (VU). Det är en art som är omtyckt av många människor, men ändå är människan det främsta hotet mot arten och den huvudsakliga anledningen till att populationen har en minskande trend. Många individer skadas eller dödas i trafiken eller av gräsklippare i trädgårdar och parker. Användningen av insekticider minskar tillgången på föda. Exploatering leder till att lämpliga habitat och övervintringsplatser förstörs.

Fridlysning är ett välkänt begrepp för många människor och genom att fridlysa arten bedöms fler människor få ökad förståelse för och kunskap om artens behov och hoten mot den. Detta kan ha en viktig, pedagogisk effekt eftersom många människor vill hjälpa den populära arten genom att ta hänsyn till den och vidta positiva åtgärder för igelkottar i sina trädgårdar.

Verksamhetsutövare kommer att behöva ta hänsyn till arten vid till exempel exploatering, vilket bedöms kunna leda till minskad förstörelse av lämpliga livsmiljöer.

2.5.4 Andra arter som inte är rödlistade

Naturvårdsverket efterfrågade under hösten 2025 underlag från länsstyrelserna om behov av skydd av arter mot insamling och plundring i deras län. På grund av den begränsade tiden för Naturvårdsverkets arbete gavs länsstyrelsen begränsat med tid för uppgiften. Ett antal förslag kom in från flera länsstyrelser. Ett urval av dessa har medtagits i Naturvårdsverkets förslag.

Blåsippa, gullviva och liljekonvalj är bedömda som livskraftiga nationellt. Risken att deras växtplatser plundras bedöms som begränsad, och denna risk bedöms kunna hanteras lokalt med information vid behov. Naturvårdsverket bedömer att dessa arter i nuläget inte hotas av plockning och därför inte behöver vara nationellt fridlysta.

Motiv för att vissa arter föreslås

Ramslök

Ramslök är bedömd som livskraftig nationellt, men har av länsstyrelserna i två län bedömts vara utsatt för en omfattande insamling som kan hota de begränsade regionala bestånden i de länen.

2.6 Förslagets konsekvenser

I detta avsnitt beskrivs konsekvenserna av Naturvårdsverkets förslag till lista över nationellt fridlysta arter. Alternativet som vi jämför med i denna är dagens regelverk, dvs bilaga 2 till artskyddsförordningen, med de arter som idag är nationellt fridlysta och det regelverk som idag gäller för skydd av dessa arter genom bestämmelserna i 6, 8 och 9 §§ artskyddsförordningen.

2.6.1 Konsekvenser för staten

De delar av staten som i första hand påverkas av nationella fridlysningar av arter är:

- Naturvårdsverket
- Länsstyrelserna
- Skogsstyrelsen
- Domstolar

Naturvårdsverket har ett nationellt vägledningsansvar i frågor som rör fridlysning. Det nya regelverket kommer, åtminstone i ett inledande skede, att medföra ett ökat behov av tillsynsvägledning inklusive att sprida information om de nya reglerna. Detta är dock i första hand en konsekvens av det nya regelverket och påverkas endast i liten omfattning av vilka arter som Naturvårdsverket föreslår för fridlysning. Det finns dock ett stort behov att informera om den nya listan över fridlysta arter, särskilt nya arter som inte tidigare varit fridlysta. Informationen kommer att behöva anpassas till allmänhet, areella näringar respektive andra näringsidkares behov.

Länsstyrelserna har ett ansvar för tillsyn över artskydd och handlägger ärenden om dispens från förbuden i fridlysningsbestämmelserna. I regeringens remitterade förslag till nytt regelverk görs bedömningen att *de föreslagna undantagen från förbuden i de nationella fridlysningsbestämmelserna innebär att förbuden kommer att aktualiseras i färre situationer. Det innebär att antalet ärenden om dispens från de nationella fridlysningsbestämmelserna kan förväntas minska. Den nya möjligheten till dispens antas bara leda till en mycket begränsad ökning av antalen dispensärenden och sammantaget bedöms antalet dispensärenden enligt 15 § artskyddsförordningen minska.*⁸ Naturvårdsverket bedömer att länsstyrelsernas arbetsbelastning i huvudsak påverkas av själva införandet av ett nytt regelverk och att Naturvårdsverkets förslag till vilka arter som bör fridlysas har begränsad påverkan på länsstyrelsernas arbetsbelastning.

Skogsstyrelsen ansvarar för tillsyn enligt skogsvårdslagen och utövar tillsyn över skogsbruksåtgärder som anmäls enligt 12 kap. 6 § miljöbalken. I regeringens remitterade förslag till nytt fridlysningsregelverk görs bedömningen att:

*”Den nya undantagsbestämmelsen som innebär att förbuden inte gäller för verksamheter och åtgärder som inte syftar till att skada eller störa den fridlysta arten bedöms innebära att förbuden i de nationella fridlysningsbestämmelserna aktualiseras i färre fall. Det bedöms i sin tur förenkla Skogsstyrelsens hantering av ärenden om anmälda skogsbruksåtgärder, vilket medför att myndighetens resursbehov minskar något. Den minskningen kan dock antas motverkas av det nya undantaget som innebär att förbuden inte gäller i den utsträckning som pågående markanvändning avsevärt försvåras. Det kan antas att Skogsstyrelsen i ett fåtal ärenden kommer att behöva bedöma om och i så fall i vilken utsträckning som detta undantag begränsar förbudens räckvidd. Sammantaget bedöms inte de ändringar som föreslås i denna promemoria påverka Skogsstyrelsens resursbehov.”*⁹

Naturvårdsverket bedömer att Skogsstyrelsens arbetsbelastning i huvudsak påverkas av själva införandet av ett nytt regelverk och att Naturvårdsverkets förslag till vilka arter som bör fridlysas har begränsad påverkan på Skogsstyrelsens arbetsbelastning. Detta trots att fokus kan komma att flyttas från nationellt fridlysta arter till EU-skyddade arter.

Mark- och miljödomstolarna prövar överklaganden av beslut i ärenden om förbud enligt fridlysningsbestämmelserna och om dispens från förbuden. I regeringens remitterade förslag till nytt fridlysningsregelverk görs bedömningen att antalet beslut som överklagas kan förväntas minska, men att denna minskning i någon mån kan motverkas av en viss ökning av antalet överklagade tillsynsärenden. Naturvårdsverket bedömer att vårt förslag till vilka arter som bör fridlysas har begränsad påverkan på antalet ärenden som överklagas till domstol.

⁸ Klimat- och näringslivsdepartementet, 2025. S 46.

⁹ Klimat- och näringslivsdepartementet, 2025. S 47f.

2.6.2 Konsekvenser för kommuner och regioner

Förslaget bedöms leda till vissa konsekvenser för kommuner och regioner. Kommuner behöver förhålla sig till och ta hänsyn till nya fyndlokaler för fridlysta arter i sitt planarbete och i översiktsplaneringen. Det är idag inte alldeles uppenbart hur förslaget till ny artlista kommer påverka planarbetet men en viss påverkan är att förvänta. Antalet kända lokaler för de föreslagna arterna kommer sannolikt att öka då de kan komma att eftersökas av bland annat ideella krafter i samband med att bebyggelseplaner blir kända. En konsekvens av detta är att kommunerna kan behöva skaffa sig bättre kännedom om de nya fridlysta arternas förekomst i god tid före beslut om detaljplan. Det kan också finnas behov av att komplettera redan framtagna underlag. Detta kan ge ökade kostnader, men även innebära att genomgripande anpassningar av bebyggelseplaneringen behöver genomföras. Konsekvenserna för kommuner och regioner avgörs till del av hur vägledningen till dem och deras konsulter genomförs.

Naturvårdsverket bedömer att myndighetens förslag till lista över fridlysta arter inte påverkar den kommunala självstyrelsen eller medför förändringar av kommunala befogenheter eller skyldigheter, respektive grunderna för kommunernas eller regionernas organisation eller verksamhetsformer.¹⁰

2.6.3 Konsekvenser för statens och kommuners arbete med formellt områdesskydd

Fridlysning som skyddsinstrument bedöms vara ett positivt komplement till formellt områdesskydd.

Av uppdraget från regeringen framgår att Naturvårdsverket inte ska ta ställning till om fridlysning av en art väsentligen kan påverka pågående markanvändning. I regeringens föreslagna kriterier finns ett undantag från fridlysningsbestämmelserna för pågående markanvändning i form av bland annat jord- och skogsbruk. Detta undantag gäller dock inte för de arter som är klassade som akut hotade.

Bland de arter som Naturvårdsverket föreslår för fridlysning finns ett stort antal arter, både klassade som akut hotade och starkt hotade, inom flera artgrupper vars främsta hot är rationellt skogsbruk.

Arter som inte är klassade som akut hotade omfattas av det föreslagna undantaget vid avsevärt försvårande av pågående markanvändning och det är tänkbart att det kan uppstå behov i enskilda fall av att skydda dessa arters livsmiljöer mot skogsbruk. En lösning skulle då kunna vara någon form av områdesskydd, till exempel naturreservat eller biotopskydd. Det riskerar att resultera i små, geografiskt spridda, skyddade områden i ett i övrigt brukat landskap. Små geografiskt spridda skyddade områden är varken optimalt ur bevarandeperspektiv eller resurseffektivt, då detta skulle ta resurser från arbete med att skydda större

¹⁰ Se 8 § förordning (2024:183) om konsekvensutredningar.

värdefulla naturområden med bättre långsiktiga förutsättningar att bevara biologisk mångfald.

2.6.4 Konsekvenser för företag

Areella näringar

Naturvårdsverket bedömer att förslaget innebär lättnader för areella näringar. Oavsett de av Naturvårdsverket föreslagna arterna enligt regeringens kriterier innebär regeringens remitterade förslag till nytt regelverk för nationell fridlysning ett undantag för om pågående markanvändning avsevärt försvåras, se föreslagen 9 b § artskyddsförordningen. Om pågående markanvändning inte försvåras avsevärt kan undantag från förbud ändå gälla enligt föreslagen 9a § artskyddsförordningen om det i det enskilda fallet är uppenbart att syftet inte är att orsaka en sådan påverkan som omfattas av förbudet. Vid tillämpningen av undantagen i denna paragraf ska jord- och skogsbruksåtgärder presumeras uppenbart inte ha till syfte att orsaka en sådan påverkan, om inte annat framgår av omständigheterna. Detta undantag avser arter som markerats med skyddskategori SK2.

För akut hotade arter gäller regelverket fullt ut eftersom undantagen ovan inte blir tillämpliga. Att förbuden gäller i denna utsträckning innebär begränsade konsekvenser för areella näringar.

Naturvårdsverket har föreslagit att 107 starkt hotade arter ska fridlysas med stöd av kriterium 1.1. En fridlysning av dessa starkt hotade arter innebär att arterna skyddas mot bland annat pågående markanvändning så länge fridlysningen inte avsevärt försvåras den pågående markanvändningen. Den som bedriver jordbruk, skogsbruk eller annan verksamhet som betraktas som pågående markanvändning behöver ha kunskap om och anpassa sin verksamhet till de aktuella arternas förekomst. Om verksamhetsutövaren avser genomföra en åtgärd som riskerar att skada eller störa en fridlyst starkt hotad art omfattas åtgärden inte av fridlysningsskyddet om detta skydd avsevärt skulle ha försvårat pågående markanvändning. Idag gäller skydd mot åtgärder i pågående markanvändning för samtliga fridlysta arter som i förslaget har minskat från 295 till 234 arter.

Särskilt om skogsbruk

Flera av konsekvenserna för allmänheten, som behovet av ökad kunskap och risken för oavsiktligt artskyddsbrott, gäller även för markägare och verksamhetsutövare inom skogsbruket. Förslagen innebär lättnader för verksamheter som inte är direkt riktade mot exemplar av arter samt vid pågående markanvändning. Lättnadens omfattning beror på i hur stor omfattning som dessa arter finns i samma miljöer som arter som fortsatt kommer vara fridlysta vid skogsbruk (arter i bilaga 1 till artskyddsförordningen samt fåglar) efter föreslagen ändring. Mycket av konflikterna kring artskyddet handlar om olika aktörers syn på hur skogsbruk ska bedrivas. Det är därför sannolikt att de föreslagna förändringarna leder till att fokus i stället flyttar till andra fridlysta arter än de nationellt fridlysta.

Med tanke på att föreslagna ändringar innebär lättnader för exempelvis skogsbruk kan det få till följd att markägare inte längre upplever en risk för att skapa

förutsättningar för de arter som inte längre kommer vara nationellt fridlysta, och därmed vara mer benägna att bruka skog på ett sätt som gynnar dessa arter.

Tillståndspliktiga verksamheter

För sådana verksamheter som berör ändrad markanvändning, som exempelvis vindkraft, innebär förslagen om fridlysta arter att verksamhetsutövare behöver ha kunskap om arternas förekomst samt hur verksamheten kan komma att påverka arterna.

Vattenkraft

I samband med omprövning eller nyetablering av vattenkraftsverksamheter innebär fridlysningen att till exempel ålen får ett skydd från att dödas och störas samt att deras viloplats skyddas. Eftersom arten är starkt hotad kommer det generella undantaget för pågående markanvändning i den föreslagna 9 b § artskyddsförordningen inte att gälla. Detta innebär att vattenkraftsverksamhet som ska prövas eller omprövas kan behöva söka artskyddsdispens om ålen påverkas på ett förbjudet sätt av verksamheten. Detta bör aktualiseras även i de omprövningar för den nationella planen för moderna miljövillkor som ska ske enligt 24 kap. 10 § miljöbalken. För att de nya miljövillkoren ska kunna anses moderna behöver man i omprövningen bedöma påverkan på ålen enligt aktuell fridlysningsstatus.

2.6.5 Konsekvenser för enskilda (allmänheten)

Att arter som tidigare varit fridlysta slutar att vara fridlysta och att nya arter blir fridlysta kan leda till en svårighet för allmänheten att efterleva de nya bestämmelserna. Samtidigt bör det faktum att listan över fridlysta arter hålls aktuell öka förtroendet för fridlysning som styrmedel.

Det nya förslaget innebär att några välkända arter försvinner från listan över fridlysta arter samt att nya, mindre kända, arter tillkommer. Detta medför ett stort behov av informationsinsatser från berörda myndigheter gentemot allmänheten. Det är viktigt att myndigheterna informerar om de förändringar som har störst betydelse för allmänheten. Det inkluderar både att informera om de arter som utgår och vars fridlysning anses vara allmänt känt, till exempel blåsippa och liljekonvalj och att informera om de nytillkomna arter som bedöms ha störst betydelse för allmänheten, exempelvis igelkott.

Om det förekommer arter på den föreslagna fridlysningslistan som bedöms vara lätta att förväxla med andra välkända, vanligt förekommande arter, så behöver allmänheten också få information om detta, så att de inte av okunskap riskerar att orsaka skada på hotade arters livsmiljöer eller populationer och därigenom begå artskyddsbrott. Naturvårdsverket bedömer för närvarande att det inte är lämpligt att lägga till ytterligare arter som kan förväxlas med fridlysta arter. Det gäller under förutsättningen att samtliga orkidéarter, samtliga grod- och kräldjur samt samtliga lumnerarter fortsatt är fridlysta.

Det har mindre betydelse för allmänheten om de i tron att till exempel blåsippor fortsatt är fridlysta fortsätter att låta bli att plocka eller gräva upp dem. Snarare är det bra att svårspredda arter som blåsippa fortsatt plockas i begränsad omfattning.

Däremot kan det finnas risk att allmänheten oavsiktligt begår artskyddsbrott om de av okunskap plockar nytillkomna arter på fridlysningslistan som till exempel ramslök. En annan art som är välkänd för allmänheten och nu föreslås få ett nytt fridlysningssskydd är igelkott. Arten är omtyckt av många människor. Fridlysning bedöms kunna ge allmänheten ökad kunskap om artens behov och hotbild. Människor kan uppleva en tillfredställande känsla av att kunna bidra till artens överlevnad genom att visa hänsyn och vidta för arten positiva åtgärder vid skötsel av trädgårdar.

En del av de nya arter som föreslås bli fridlysta är mycket sällsynta och svåra att identifiera för andra än artexperter. Det finns därmed endast en liten risk att allmänheten av okunskap plockar arterna och som en följd av detta oavsiktligt begår artskyddsbrott. Denna risk bedöms även vara mycket begränsad på grund av att arterna endast förekommer på få lokaler.

2.6.6 Konsekvenser för miljön

Miljömål

Det miljömål som bedöms vara relevant i sammanhanget är Ett rikt växt- och djurliv. Enligt en av preciseringarna för miljömålet framgår att *bevarandestatusen för i Sverige naturligt förekommande naturtyper och arter är gynnsam och för hotade arter har statusen förbättrats samt att tillräcklig genetisk variation är bibehållen inom och mellan populationer.*

Förslaget till nationellt fridlysta arter bedöms kunna ge positiva effekter och bidra till uppfyllelse av miljömålet, då fridlysning kan bidra till att statusen för hotade arter inte försämras ytterligare. Däremot bedöms de av regeringen beslutade kriterierna kunna riskera att leda till svårighet att uppfylla miljömålet på grund av att inte alla hotade arter som vore relevanta för fridlysning kan föreslås och att undantag leder till att skyddet inte blir tillräckligt för att motverka hotbilden för många arter som inte är akut hotade. Samma bedömningar kan även göras för övriga miljömål som har bäring på biologisk mångfald.

Skogslevande arter

Ett flertal skogslevande arter vars huvudsakliga hotbild utgörs av rationellt skogsbruk har föreslagits eftersom de uppfyller regeringens kriterier. För de arter som inte har den högsta hotkategorin kommer dock skyddet vara begränsat på grund av de av regeringen föreslagna undantagen i det remitterade nya regelverket.

Beläggsexemplar

Flera artexperter har uttryckt oro för fridlysningens förbud mot att plocka belägg för artbestämning. Det gäller t ex vissa svåridentifierade mossor och lavar, men även ryggradslösa djur som är svåra att artbestämma i fält. Konsekvensen av förbudet blir troligen att inventeringen av sådana arter minskar väsentligt. Rapporteringen och övervakningen från den artkunniga allmänheten kommer också minska eftersom det krävs en dispens från den aktuella länsstyrelsen för att få ta delar eller exemplar för artbestämning. För artexperter som arbetar i hela landet

innebär förbudet även risk för en betungande administration då dispens behöver sökas från varje berörd länsstyrelse. Denna risk träffar även länsstyrelserna.

2.6.7 Konsekvenser för totalförsvaret

Totalförsvaret bedöms påverkas i en begränsad omfattning av Naturvårdsverkets förslag till lista över fridlysta arter eftersom det nya av regeringen remitterade regelverket inkluderar en ny grund för dispens från förbuden i de nationella fridlysningsbestämmelserna som omfattar allmän hälsa och säkerhet samt andra tvingande skäl som har ett allt överskuggande allmänintresse. Det innebär att om någon fridlyst art förekommer på platser som är av betydelse för totalförsvaret ska hänsyn tas till arterna. Men om tillräcklig hänsyn inte är möjlig finns en möjlighet till dispens.

2.7 Proportionalitetsbedömning

I arbetet med att föreslå nationellt fridlysta arter har arbetet varit inriktat på att fridlysa de arter för vilka fridlysning är ett behövligt och effektivt skydd samt det skydd som arterna bedömts behöva. Arterna har också behövt uppfylla regeringens kriterier i uppdraget.

2.8 Ikraftträdande och informationsinsatser

Regeringen tar beslut om den nya bilagan över nationellt fridlysta arter. De avgör då när den ska träda i kraft. Det ingår inte i Naturvårdsverkets uppdrag. När beslutet är taget behöver Naturvårdsverket informera om förändringarna till myndigheter, verksamhetsutövare och intressenter samt till allmänheten.

2.9 Beskrivning av hur och när konsekvenser kan utvärderas

Regeringen har föreslagit att det nya fridlysningsregelverket ska inkludera ett krav på Naturvårdsverket att minst vart sjunde år se över vilka djur och växter som är nationellt fridlysta och omfattningen av fridlysningen. Vidare ska Naturvårdsverket redovisa resultatet av översynen till regeringen och vid behov föreslå ändringar av bilaga 2 till artskyddsförordningen.

Naturvårdsverket bedömer att regeringens förslag att Naturvårdsverket ges i uppdrag att regelbundet se över fridlysningen av djur- och växtarter skapar goda förutsättningar för uppföljning och utvärdering av vilka arter som är fridlysta.

2.10 Bedömning av överensstämmelse med EU-rätten

De arter som är skyddas av fågeldirektivet eller bilaga 4 i art- och habitatdirektivet får enligt uppdraget inte föreslås som nationellt fridlysta. Sådana arter är därför inte inkluderade i detta regeringsuppdrag. Några gränsdragningsproblem finns av den anledningen inte. Arter i bilaga 2 i art- och habitatdirektivet för vilka Natura 2000-områden ska utses kan dock komma på fråga om det behövs för att komplettera utpekandet, särskilt för arter som inte har en gynnsam bevarandestatus idag. Likaså för arter listade i art- och habitatdirektivets bilaga 5, för vilka förvaltningsåtgärder kan utfärdas om de riskerar förlora eller inte uppnå en gynnsam bevarandestatus. Nationell fridlysning kan vara en sådan förvaltningsåtgärd.

Förslagen avseende bland annat orkidéer är utformade på ett sådant sätt att de ska vara i överensstämmelse med Sveriges skyldigheter enligt EU:s CITES-lagstiftning.